

NUKAN MAAMENI YENEYII BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan pei yene yiihu diɛ legbɔɔɔba laa, tɛlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lɛnɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɛ pɛli kweiwoo boi, diɛ laa di maameni la, yi di hwa ke pɛimaapɔn da mɔnɔ di hu, bɛ keke yenenuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan pei yenyii hu bɛ maane maa ɔ kɔnwɔ, hoge nukan hwɛpa pɛnɛ hwɛ gwei tɛgɛ hemɛi iɔi hu pɛitɔwɔnuan diɛ.

A ke lɔɔɔɔa keke yepuɔ gehu bɛ maane gu hwaɔa tɛgɛ bɔi.

A ke lɔi keke hu nuan bowoo bɛ, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔwɔ yii lɛlɛ pɛikulo, ye pɛnɛ ye di wɔɔ yii pɛane legbɔɔɔba laa hui.

A ke yene lɔi keke da ɔɔɔ kɔn genei bɛ di liimu ɔ hɛgɛ negbɔɔɔba lelei da tɔɔi gaa pei yene yii hu maa mɛni bai.

A ke gilipahie tɔnɔi ti hwilɛn nukan dɔɔi da ɔɔɔ legbɔɔɔba laa bɛ gɛ, ɔlɛ yabɛ ke a di liimu hɛgɛɛ a gbɔɔkɔɔ, yili bɛ a gɛ lɔi keke diwɔɔ pɛakɔn gene ɔ bo yene.

Maane nuteitei, ɔ make a kɔma yingaa di gɔl diɛ, maakwɛli, da huto bɛ da negbɔɔɔba, da tɔɔi gaa nukan pei yenyii hu di hee di kpanpa kenaa keke bɛ, ɔ make bɛyi ɔ wɔ pɛawooɔo kaa lai, yili keke bɛ gɛi yene bilibili gemɛi ɔ pɛakɔn genei pei zea kaa Amɛlik lɔi hui, ɔ dɔn gaa pei laa a kɔlɔ kpɛlaa ɔ holo pou (10) gwɛlan nwaatɔnɔ pulu ɔn mɛinan yenan kɔu mɛihaaba (1948).

Dɔn ɔoo tolɔɔ 1

Nukan geke kaa pɛlɛ kaa tanɔn, yiliɔa nu kɛle maawiye pɛlɛ da tɔɔi gaa pei yenyii hu kɛpɛlɛ kaalo tanɔn; di kemɛni a nukan gaa bɛ gɛɛ hwɛkɛli wɛlikɛmaa ɔ lɔ di luwai.

Dɔn ɔoo veele 2

Dɔn pei huwoo kaa nukele bɛ tanɔn, guloju hwɛ ma ye ɔ ke a huwu mɛni, gu kɔlɔ kɛpɛlɛ, gu lawoo, pɛala mɛni kɛna bɛlɛ, kilipahie huwu lɔpe, nɛi hu yii bo pɛlɛ bɛ, hɛn jɔlɔɔo pɛlɛ kɔ da nukaapɛlɛ da zɛgɛi, ye ɔ ke a hulɔnu da nɛnu yilipulu, ye ɔ ke lɔi gaa gbɔɔɔba ju mun, ye ɔ ke a lɔi yi gaa nii mɛlan nɔi yemu a ju mun dɔn pei huwoo kaa nukele bɛ tanɔn.

Dɔn ɔoo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ɔ yeneke, ɔ legbɔɔɔba laa hɔlɔɔo, ɔlɛ gbinimaa ye kɔnɔ.

Dɔn ɔoo naan 4

Nuta hwa pɛli lɛɛi luɛlaa hu da tɔlaalaa hu, luɔlaa da luoyɔu huɔu lɔpe da kɛɛ.

Dɔn ɔoo nɔɔli 5

Di hwɛ kia pai nuta mɔnɔɔoi, di hwɛ kia pai mɛni pɛanwana laai nuta bɛ, yi a nu kulo nulaa hu ɔlɛ eye mɛlekɛpe ma.

Dɔn ɔoo mɛida 6

Kɛnɛ lɔpe geke, maane nu keke ɔ kaa lonna, ɔ ke a gɔlɔn gaa ma.

Dɔn ɔoo mɛihwele 7

Nu keke pɛliai a ge tɔn niila pe tɔn mɛi. Nu keke hon bɛlɛ kaa tanɔn nukan maatɔn pei liila.

Dɔn ɔoo mɛihaaba 8

Maala kaa nukele yei ɔ li kititɛgɛ pɛle la; a gaa ye maameni ye ɔ piliju.

Dɔn ɔoo mɛinaan 9

Di hwa nu too gahwɛ pɛ, yi ɔn vɛ mai. A wwɛlakɛti di maakwiya ɔɔ lɔiɔa gahwa mɛni ɔɔ pɛlɛhu.

Dɔn ɔoo bou 10

Maala ka nukele yei, ɔ ɔɔ tian makɔnɔ kititɛ gɛ pɛlɛla, ɔlɛ dian ti ɔ ke a kɔlɔn gaa ɔ make mɛni lɔpee daa zenwuɔn.

Dɔn ɔoo boukɔutanɔn 11

Nui lɔpee da mɛnɔkɔɔɔ laahe ɔɔ, mɛniti hwa pɛli kɛi a jɔn, yi jɔn ti hwɛ kɔlɔn ni pɔnɔna kitikɛpɛle la, maakɔnɔnuaan pei bɛ.

Tɔn hwa pɛli nui lɔpe honji mɛnita bɛ yiyai mɛni ti kɛi lowai, dɔn ti hwɛ ke laali; yilipulu mɛnikɛi lowai tɔn mɛ a laa nui ti mɛi, ɔ make a kwia.

Dɔn ɔoo boukɔu hweele 12

Nuta hwa naa lɔ mɛlan nii pɛlɛ hu, lɔ kpɛli-kpɛli, pei bɛlɛn mɛni hu, da gbinibɛ mɛni tamaa hu, naa kala pɛlɛ kɔ.

Dɔn ɔoo boukɔu haaɔa 13

Maala kaa nukele yei ɔ hiɛ a niibapɛlɛ, ɔlɛ ɔ he niibɛ kenaa ɔ lɔi hu.

Maala kaa nukele yei ye pɛli kulɔi lɔi lɔpe hu, ɔ make gbɔɔ lɔi, ɔlɛ ɔ pɛnɛ ɔ pɛ gbɔɔ lɔi ti hu.

Dɔn ɔoo boukɔu naan 14

Nui lɔpe da pɛikɔu kpɔlu jeei, maala kaa pei ɔ maakilɛ lɔi takpɛli hu, yiyan nɔiti a pɛli pee hee mu.

Maakilɛlaa ti hwa pɛli tɛgɛi mɛni nɔnɔn kemun gbɔɔkɔɔ kɔ yi hwɛ bɛ lɔi ɔn ma mɛnɔkɔnɔn da kaala.

Dɔn ɔoo boukɔu lɔɔli 15

Maala kaa nukele yei ɔ lɔi lonna hɔlɔɔo.

Di hwa pɛli lɔilonna kulɔi nu yei hulu mɛni hu ɔlɛ maala hwɛ ɔnɔ nu yei hwɛ ɔ lɔilonna maahwalin.

Dɔn ɔoo boukɔumɛida 16

Nɛnu da hulɔnu da hɛli kpilayɛla da di lanayɛla da pɛli hee di kɛpɔ guloju hwɛ ma yeke la a huɔu mɛni, lɔilon na mɛni, ɔlɛ yala pɛlɛ mɛni. Di pɛliɛ a di ke niiboo ti hu, ɔ make di taɔai lowai.

Legbɔɔɔba da laana bɛ a hilɛtai laa ma.

Pɛlɛn mɛ bɛ a kɔmaayi hɔɔtɔma, ɔlɛ maala ka pei gbɔmayii ti da nɔi pɛitɔwɔ nuaan di maakɔnɔn.

Dɔn ɔoo boukɔumɛihweele 17

Nukan lɔpee jɔɔɔɔ hɛn gaa a ɔɔɔ, ɔ make g boukɔuaa kpɔn ju.

Di hwa nu yee kpilan di hwɛ jɔɔɔɔ hɛn gulo pei.

Dɔn ɔoo boukɔumɛihaaɔa 18

Nui lɔpee a pɛli gbɔɔɔ kilipahia kɛi, niiɔa yiibo pɛlɛ hu. Mukulaa ɔa a pɛli niiɔa kalan gɛi, ɔ niiɔa yiibo juwu yii ɔo pɛlɛ hu.

Dɔn ɔoo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpee gɛlɛ yɛi ɔɔɔ kilipahie lɛ ɔ gweiwoɔɔ, ɔ gilipuju kwɛli, ɔ jɔɔɔɔ ɔ nɛi nuta kpɛli ɔaa diɔ kɛnakele yi ɔɔ hwa kɛ ju.

Dɔn ɔoo bouhwɛɛɛ 20

Maala kaa nukele yɛi ɔ ɔundɔ kɛ, ɔlɛ ɔ kpɔn naa liilaa hu.

Di hwa nu yee kpɛlan di hwɛ nɔ kpɔn ju.

Dɔn ɔoo bouhwɛɛɛ kɔu tanɔn 21

Maala kaa nukele yɛi, ɔ tɔɔi hɔɔɔɔ ɔɔɔ lɔi paowoɔɔ mɛni hu, a wala kɛ a yaa kpini, ɔ kɛ nui a pee lɛmai.

Maala kaa nukele yɛi, ɔ kolokɛ gahanama ɔa ɔɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bɛtlɛ hwa tɛgɛ mɛlan ma.

Lɔilonnii kilipahia pɛlɛ ɔa lɔi paowoɔɔ a kuloju. Gilipahia ti a kɔɔn nɔi nɔi paowoɔɔ nuan hɛ luwai a kɛ a nɔi kwei nuan kɛlɛ laamaawoo.

Dɔn ɔoo bouhwɛɛɛ kɔuwɛɛɛ 22

Nu keke kemɛni a kpɔnjuyii ɔo mun mɔ gɛ, yɛ kɛ kpɔn ninimu. Ninin ti ɔa maanɛ ɔ pa ɔɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, ɔlɛ mɛni kɔɔn ɔa.

Dɔn ɔoo bouhwɛɛɛ kɔu haaba 23

Maala kaa nukele yɛi ɔ kolo kɛ, ɔ niiɔa kolokɛ tɛlinmɔ da paanɛ pɛlɛ mɛi; ɔ gɛ hwɛ pa kɛ a nui kolo hwa ma.

Nu kekolo ɔa maanɛ di zalama; ɔ kɛ a hulonu da nɛnu.

Kolokɛmun lɔpee a pɛli kolokɛnuaan maakɔɔa kpɔn naai; a wala keti ɔ to da hu.

Kolokɛmun nɔpee maala kaa pei ɔ viitɔ, ɔ niiɔa pɛlɛ ɔaa kɛ. Gɛ kolo kɛi nowai pɛn ɔ kɛ a ɔɔɔ; ɔlɛ yilipulu ɔɔ hwitɔ lowai yɛ hala ma.

Dɔn ɔoo bouhwɛɛɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan pei ɔɔɔ yii ɔ kɛ a bɛliya ju, gɔɔɔ hwɛ toa pono, yaa da nainuaan di kɛ di paanɛ hu; yii hwilɛnna: kɔɔn mɛni, maayilimɛni, yii mɛni, da hali mɛni, bɛlɛ di maamɛni walawala pei kulo mɛni keke ɔa.

Dɔn ɔoo bouhwɛɛɛ kɔu lɔɔli 25

Kolo a wala kɛ pei, ɔn a pɛlɛma, kolo hwa kɛ pei, kalanɛnnaa a jɔɔɔɔ, a pɔɔɔ, a wala keti mɛni ta kpɛli a pɛlɛma, yi hwa pɛli gbɔɔmu, maala kaa pei yi maakɔɔmaa ɔ ɔo.

Maala kaa logaa laa da lokolo di yɛi di kpɔmaa hɔɔɔɔ. Gbɔmaa ti a pɛli kɛi logɛlɛ ɔa, ɔ make a wɛlilon.

Dɔn ɔoo bouhwɛɛɛ kɔu mɛida 26

Maala kaa nukele yɛi di jutɔ. Jutɔ ti hɔɔɔ hwɛ ma, yi kpɔ hwilɛn maakwɛli kɔɔɔɔɔ ɔa. Maanɛ kolo maakwɛli lakwɛli ɔ kɛ kɛnɔ kɛlɛ. Maanɛ lakwɛli kɛnɛ kɛɛ laa ɔ kɛ kɛnɔ kɛlɛ tɔɔɔ, nui lɔpɛ gɛ hwagɔ a kɛ pei.

Maakwɛli ɔn ma ya ɔa ɔ nukan holoon naa ɔo, ɔ ɔɔ gaa pɛi yɛnɛ yii hu maawiye. Ya ɔa maanɛ ɔ wooman, pɛimaa hwɛli, da wɛlikɛmaa di lɔ lɔi kɛlɛ lowai, huwu ɔaa kɛlɛ lowai ɔ gɛ liila ɔ kɛ diyɛi.

Maala kaa a longaanuaan yɛi di di loni hutɔ pɛlɛ lɛn.

Dɔn ɔoo bouhwɛɛɛ kɔumɛihwɛɛɛ 27

Maala kaa nukele yɛi ɔ geti kɛ nɔi ɔɔ tɛtɔɔ laa kpaalɛ mɛi, ɔ pɛlima ɔ ɔɔɔ kulo.

Maala kaa nukele yɛi bɛlihɛn, gulohɛn, maa ɔ kɔɔɔ.

Dɔn ɔoo bouhwɛɛɛ kɔumɛihaaɔa 28

Maala kaa nukele yɛi, ɔ getikɛ, yɛ dɔn ɔooɔaa pei ɔo di lɛ di kpaalɛ mɛi.

Dɔn ɔoo bouhwɛɛɛ kɔu mɛinaan 29

Nu yaakpɛli geti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔɔɔɔ gbɔmaa yii ti ɔa a pɛli ɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

Tɔɔi gaa nu yɛi yɛnɛyii hu da ɔɔ lɛgbɔɔa laa, maala keke hɔɔɔɔɔ pɛn lɔ gaama, ya ɔa a mɛlaa diwɛi kɔɔɔɔɔ, kpɔmaa yii hu yi hulu mɛni hwɛ laa.

Maala ɔaa ti da lɛgbɔɔɔa ɔaa ti, gɛ pɛlɛ hwa pɛli kɛi a juwu takpɛli yi yɛnɛ keke puɔ gɛɔa hwɛ mo li.

Dɔn ɔoo bouhaaɔa 30

Kpalɛ ta kpɛli hwɛ laa yi a pɛli dɔn ɔaa pei maamɛni piliju, yɛ nu ɔɔ tɔɔ gaa pei yɛnɛyii hu da ɔɔ lɛgbɔɔɔa laa kuloi pei: yɛ ɔ kɛ a lɔi, a kpɔn, ɔ make gu tɛitɛi.